

STUDENTAI – MOKYTOJO PARTNERIAI PEDAGOGINIO BENDRAVIMO SISTEMOJE

Genovaitė Lipnevičienė,
Marija Tonkuvienė
Panevėžio kolegija
Klaipėdos g. 29, Panevėžys

Anotacija

Remiantis atlikto tyrimo duomenimis, straipsnyje analizuojamas studentų požiūris į bendravimą su mokytoju, šio bendravimo turinys bei galimybės tapti mokytojo partneriu. Atskleista, kokią įtaką studento kaip mokytojo bendradarbio socialinei brandai turi mokytojo nuostatos į studentą kaip bendradarbį ir bendravimą su juo lygis. Siekiama atskleisti, kaip savo bendravimą su mokytojais vertina patys studentai. Pateikiama studentų bendravimo su mokytojais įgūdžių raiška, studentų bendravimo su mokytojais komponentų statistiniai ryšiai. Atskleista tai, kad spartėjant mokytojų rengimo kaitai, iškyla pedagoginio bendravimo gerinimo problema.

Raktiniai žodžiai: pedagoginis bendravimas, bendravimo sąveika, studento socializacija.

Įvadas. Pedagoginis bendravimas suprantamas kaip socialinės pedagoginės sąveikos sistema, kurioje dalyvauja mokytojai, studentai, mokiniai, tėvai. Gebėjimas bendrauti lemia mokytojo veiklos sėkmę. Dažnai jis vertinamas ne mažiau nei dalykinės žinios ir profesiniai įgūdžiai.

Bendravimo netobulumai jau seniai kelia pedagogams, psichologams uždavinį – nustatyti sėkmingo bendravimo kelius: aiškintis, kaip bendravimą su aplinkiniais veikia mūsų pačių savivaizdis, gebėjimas save suprasti, kontroliuoti. Ar bendravimas būtina asmenybės augimo sąlyga? Ar svarbu emocinis bendravimas? Tai yra svarbu, nes mokytojai turi itin subtiliai išmanyti bendravimo ypatumus ir mokėti jais naudotis bendraujant su mokiniais ir studentais pedagoginės praktikos metu.

Spartėjant mokytojų rengimo kaitai, iškyla pedagoginio bendravimo gerinimo problema. Bendravimas vienu ir tuo pačiu metu gali pasireikšti net keliais aspektais: ir kaip informacijos perdavimo mechanizmas, ir kaip sudėtinga žmonių tarpusavio santykių sąveika, ir kaip abipusio pažinimo bei suvokimo procesas, asmenybės dorovinio bendravimo prielaida ir t.t.

Bendravimas labai plati sąvoka ir suprantama skirtingai. L. Jovaiša(2003) pateikia tokį bendravimo apibrėžimą:

- žmonių socialinės būties forma, pasireiškianti kontaktų tarp žmonių užmezgimu ir palaikymu, draugyste, partneryste;
- keitimasis informacija, patirtimi, jos turtinama naudojantis žodiniais ir nežodiniais ženklais (signalais).

Bendravimu pradedamas ir baigiamas pedagoginis aktas tiek per pamoką, tiek per kitokius pedagoginius susitikimus. Bendravimo dėka organizuojama, atliekama ir kontroliuojama veikla vadovaujantis konkrečiais mokymo ir auklėjimo uždaviniais“. Anot V. Žemaičio (1999), „bendravimas – tai ne tik daugiaplanis žmonių kontaktų srautas ar informacijos perteikimo būdas“. Bendravimas – sudėtinga žmonių tarpusavio sąveika, vienas kito įtakojimas, abipusio pažinimo ir suvokimo, supratimo, abipusės atjautos procesas. Pagaliau bendravimas – tai viena svarbiausių žmogaus dvasinės būties sąlygų.

V. Baršauskaitė, B. Janulevičiūtė (1999) teigia, kad terminus „bendravimas“ ir „komunikacija“ galima naudoti kaip sinonimus. Kuo daugiau nagrinėjant socialinę komunikaciją atsižvelgiama į žmogų, tuo ji darosi sudėtingesnė, apimanti vis didesnę žmonių tarpusavio sąveikos dalį.

Bendravimas vienu ir tuo pačiu metu gali pasireikšti net keliais aspektais: ir kaip informacijos perdavimo mechanizmas, ir kaip sudėtinga žmonių tarpusavio santykių sąveika, ir kaip abipusio pažinimo bei suvokimo procesas, asmenybės dorovinio bendravimo prielaida ir t.t. Nustatyta, kad mokykliniame amžiuje moksleivių bendravimas tampa viena iš svarbiausių pedagoginių – psichologinių problemų. Minėtai problemai spręsti reikia mokytojų, kurie gebėtų lanksčiai bendrauti.

D. Augienė (1994) pažymi, kad autentiškas bendravimas reikalauja, jog mokytojas sugebėtų atsisakyti savo asmens sutapatavimo su profesiniu vaidmeniu. Tvirtesni ir tikresni tokie tarpasmeniniai santykiai su mokiniais, studentais, kurie pagrįsti ne vien priedermėmis, kurias individui kelia socialinė aplinka, pareigos, bet ir abipusiu vidiniu žmonių prisirišimu bei vienybe. Mokytojo sugebėjimas palaikyti draugiškus, geranoriškus santykius, pagrįstus

bendradarbiavimu ir sėkmės tikėjimu, aukšta tų santykių kultūra ugdymo procesą daro veiksminga priemone bręstančios asmenybės tapsme.

Bendravimas – pedagoginio darbo pamatas, kur dėmesys koncentruojamas į demokratiškumo ir humaniškumo principus, laiduojančius įvairiapusę asmenybės plėtrą. Bendravimas, kaip prasminga ugdytojo ir ugdytinio sąveika, tampa universali vertybė, itin reikšminga asmenybės saviraiškai, savikūrai. Sąveika, grindžiama humanizmo principais, turi įtakos ir demokratijos ugdymui, nes demokratija, kaip procesas, bendro darbo ir gyvenimo būdas, kur reikšmingas bendravimas, geranoriškumas, atsakomybė.

Šiandien ypač aktualu rengti mokytojus, gebančius sukurti darnius, humaniškus, partneriškus santykius su mokytojais, abipusiu pasitikėjimu grindžiamą atmosferą. Todėl jau studijų metais būtina ugdyti būsimų pedagogų bendravimą. Studentų pedagoginės praktikos metu išryškėja bendravimo trūkumai, ypatumai, lygis, gebėjimai. Jų bendravimo ugdymo galimybės ypač aktualios, kai mokykla tampa nuolatiniu kaitos bei naujovių iniciatoriumi ir diegėju. Pedagoginio bendravimo plėtotės kokybinis modalumas yra įmanomas per ugdymo dalyvių sąveiką, kurios pagrindą sudaro lygiavertiškumo pripažinimas, pasitikėjimas vienas kitu (Brown, 1981). Šiandien mažai kas abejoja, kad svarbiausias švietimo sistemos kaitos veiksnys yra mokytojas. Todėl nenuostabu, kad mokytojo veiklos turiniui keliami nauji reikalavimai. Pedagoginės praktikos metu studentai bendraudami su mokytojais mokosi bendrauti, nes bendravimas svarbus ir tuo, kad ugdo studentą doroviškai ir dvasiškai, teikia jam pasitenkinimą, džiaugsmą, suartina žmones. Kaip pažymi V. Aramavičiūtė (1998), pedagoginiame procese bendraujant vyksta sąveika, kai vienas asmuo veikia vieną kitą, bet veikiamasis irgi reaguoja į veikiančiojo įtaką ir jį veikia. Be abejo, mokytojų ir mokinių, studentų sąveikos konstruktyvumas priklauso nuo įvairių veiksnių, ypač susijusių su asmenybės raidos ypatumais, su jų socialiniu, kultūriniu bei istoriniu kontekstu. Pasak R. Kontautienės (2006), pedagoginį bendravimą pripažinus tarpusavio sąveika, idealia sąveikos forma laikytina bendradarbiavimo sąveika, kurios komponentai yra bendravimas ir veikla. Praktikos metu studentams yra didelės galimybės mokytis konstruktyvaus pedagoginio bendravimo. Mokytojo geranoriškumas, pasitikėjimas studentais yra tas pamatas, kuris padeda studentui būti mokytojo partneriu pedagoginio bendravimo sistemoje.

V. Kan-Kalikas (1987) bendravimą suvokia kaip “pedagogo ir ugdytinio sąveikos sistemą, kurios turinį sudaro keitimasis informacija, asmenybės pažinimas, auklėjamojo poveikio teikimas bei tarpusavio santykių organizavimas, su komunikacinių priemonių pagalba”(p. 11).

A. Mudrikas (1984) nurodė, kad “bendravimas – tai dvasinis pasikeitimas vertybėmis, jis vyksta dialogo forma” (p. 12).

Bendravimas yra nepaprastai reikšmingas ugdymo tikslų bei uždavinių įgyvendinimo veiksnys. Mokytojo profesiogramoje dažniausiai skiriami bendravimo, organizavimo, kūrybiškumo, ekspresijos, sugestijos gebėjimai. Visų šių gebėjimų pagrindą sudaro pedagogo asmenybės komunikaciniai sugebėjimai ir savybės (D. Fontana, 1995). Gebėjimas bendrauti žymia dalimi lemia mokytojo veiklos sėkmę. Dažnai jis vertinamas ne mažiau nei dalykinės žinios ir profesiniai įgūdžiai. Pedagogams bendravimas yra lyg “darbo įrankis”, kurį naudodami jie daro poveikį ugdytiniams, įgyja jų pasitikėjimą. Pedagoginis ugdytojo ir ugdytinio bendravimas yra vienas pagrindinių mechanizmų, transformuojant socialines idėjas ir vertybes į individo sąmonę.

Pedagoginis bendravimas apibūdinamas kaip pedagogo ir ugdytinių komunikacija, kurios metu vyksta keitimasis informacija (žiniomis, mintimis, sprendimais, patirtimi ir t. t.) ir kaip ugdymo dalyvių sąveika, kurios metu vyksta keitimasis veiksmais, tarpusavio poveikiu, vienas kito suvokimu, supratimu ir sugestija. Pedagoginio bendravimo metu susiklosto pedagoginiai santykiai: dalykiniai (reguliuojantys veiklą), asmeniniai (grindžiami tarpusavio simpatijomis, nuostatomis), humaniški (atsirandantys socialinių vertybių ir požiūrių pagrindu) (P. Pat, 1997).

Atskleisti studento ir mokytojo partneriško bendravimo ir bendradarbiavimo ugdymo galimybes ypač aktualu, kai mokykla tampa nuolatiniu kaitos bei naujovių iniciatoriumi ir diegėju. Šiandien mažai kas abejoja, kad svarbiausias švietimo sistemos kaitos veiksnys yra mokytojas. Todėl nenuostabu, kad mokytojo veiklos turiniui keliami nauji reikalavimai. Psichologinė visuminio augančio žmogaus asmenybės ugdymo (brandinimo) mokymo procese samprata akivaizdžiai patvirtina, kad mokytojo bendravimo su kiekvienu mokiniu ir visa jų klase (grupe) konstruktyvumas yra visa sujungiantis pamatinis veiksnys.

Socialiniuose moksluose vartojamų sąvokų “bendravimas”, “komunikacija”, “sąveika” analizė įgalina teigti, kad bendravimą vertinant kaip bendriausią sąvoką, svarbios dvi pusės – komunikacija ir sąveika. V. Jakavičius (1998) teigia, kad “bendravimas yra kontaktų tarp žmonių užmezgimo ir palaikymo procesas, pasireiškiantis komunikacija, kaip pasikeitimu psichinės veiklos rezultatais (žiniomis, mintimis, sprendimais, vaizdiniais, patirtimi, jausmais, nuostatomis ir kt.) sąveika, kaip keitimūsi veiksmais bei tarpusavio poveikiu ir tarpusavio

suvokimu bei supratimu”(p. 83). Bendravimas vienu ir tuo pačiu metu gali pasireikšti net keliais aspektais: ir kaip informacijos perdavimo mechanizmas, ir kaip sudėtinga žmonių tarpusavio santykių sąveika, ir kaip abipusio pažinimo bei suvokimo procesas, asmenybės dorovinio bendravimo prielaida ir t. t.

Bendravimas iš mokytojo pusės – tai darnūs santykiai su studentais. Tie santykiai veiksmingai veikia studentus, natūraliai formuoja jų įsitikinimus. Mokytojo profesija priskiriama tiesioginių, betarpiškų santykių tipui, todėl šiam darbui reikia tokių asmeninių savybių, kurių pagalba gali vykti žmonių tarpusavio sąveika, vienas kito supratimas, bendros veiklos organizavimas.

Mokytojo asmenybė, jo mokėjimas bendrauti – būtini profesionalumo elementai. V. Lepeškieinė (2001) pateikia išvadą, kurios rodo, kad mokytojo savęs įsisaugonimui ir vidinei darnai didėjant, didėja ir jo bendravimo kompetencija.

Bendravimas yra efektyvus tik aktyviai veikiant, kitaip sakant, pozityviai naudojantis komunikaciniais gebėjimais, o tai yra labai svarbu ugdant partneriškus santykius tarp mokytojo ir studentų. Vadinasi, komunikaciniai gebėjimai sudaro bendravimo kompetencijos pamatą.

Bendravimas yra laukas, kuriame bręsta, formuojasi žmogaus dorovinis pasaulis, sukuriama vertybinė orientacija ir nuostatos. Pozityviai bendraujant studentui su mokytoju, susiformuoja doroviniai žmogaus bruožai: dorovinė sąmonė ir savimonė, doroviniai jausmai ir emocijos, charakterio savybės, elgesio stereotipai. Taigi studento ir mokytojo partneriški santykiai formuojasi bendravimo procese. Nepaprastai svarbu ir kaip studentas vertina save. Savimi pasitikintys studentai jaučiasi gerai, moka suprasti mokytoją. Konstruktyvus, lygiateisiškas bendravimas ugdo partneriškus santykius.

Anot B. Bitino (2004) pedagoginis bendravimas paprastai laikomas viena iš socialiai orientuoto bendravimo formų. Pedagoginio bendravimo turinį lemia visuomenės poreikiai ir labai svarbu mokytojo požiūris į studentams perteikiamas socialines idėjas. Jis studentus veikia tiesiogiai, bendraudamas. Vienas pagrindinių pedagoginės veiklos principų – pagarba ir reiklumas studentams.

Vadinasi, pedagogo santykiai su studentais grindžiami tarpusavio pasitikėjimu ir ypač mokytojo tikėjimu studentų galimybėmis ir jų noru tobulėti. Pedagogas visada ieško teigiamų studento asmenybės savybių, nuolat žadina teigiamus jų jausmus, aišku ir studentai turi stengtis būti tolerantiški, taktiški, tikri mokytojo pagalbininkai.

Kaip pabrėžia V. Aramavičiūtė (2005) pedagoginės veiklos vertybinio kryptingumo pripažinimas reikalauja iš šių laikų pedagogo ne tik didelės dalykinės, bet ir humanistinės kompetencijos.

Pasak edukologo L. Jovaišos (2001), šiandien svarbu „visa išmintimi persiorientuoti į vaiką ar jaunuolį, mokinį ar studentą, apgaubti jį žmogišku švelnumu, meilumu ir pedagogine meile“(p.78). Kaip teigia L. Jovaiša (2003), pedagoginis bendravimas kaip ugdymo pagrindas lengvai pastebimas iš paprasto fakto, kad visas pedagoginis darbas prasideda ir baigiasi bendravimu:

- žvilgsnio ir šypsenos kontaktais;
- pasveikinimu;
- lengvais – sunkiais ar maloniais – skaudžiais santykiais.

Pedagoginio bendravimo efektą ugdymo procese didina tinkami emociniai santykiai, o šie savo ruožtu plėtoja intelekto aktyvumą, stiprina jo jėgas. Svarbiausia taip tvarkyti ugdymo vyksmą, kad jis leistų užtikrinti lengvą ir pilnavertį keitimąsi programiniais kultūros lobiais: žiniomis, mokėjimais, įgūdžiais, pažiūromis bei vertinimais. Taigi pilnavertis bendravimas ugdymo procese galimas tik tuomet, kai studentai ir mokytojas vieni kitus gerai pažįsta ir adekvačiai vertina. Juk studentas ir mokytojas tarpusavyje bendrauja kaip asmenybės, sąveikos subjektai, turintys individualius įsitikinimus, pažiūras, jausmus, išgyvenimus bei charakterio bruožus.

Bendravimas – pedagoginio darbo pamatas, kur dėmesys koncentruojamas į demokratiškumo ir humaniškumo principus., laiduojančius įvairiapusę asmenybės plėtrą. Bendravimas, kaip prasminga ugdytojo ir ugdytinio sąveika, tampa universali vertybė, itin reikšminga asmenybės saviraiškai, savikūrai. Sąveika, grindžiama humaniškumo principu, turi įtakos ir demokratijos ugdymui, nes demokratija, kaip procesas, bendro darbo ir gyvenimo būdas, kur yra reikalingas bendravimas.

Tyrimo **tikslas** – atskleisti studento nuostatas į bendravimą su mokytoju, bendravimo su mokytoju aktyvumą, turinį ir galimybes būti mokytojo partneriais.

Tyrimo **objektas** - studentų ir mokytojų pedagoginio bendravimo raiška

Uždaviniai :

1. Atskleisti ir pristatyti pedagoginio bendravimo sampratą teoriniu aspektu.
2. Apžvelgti studentų bendravimo poreikį ir gebėjimus.
3. Išanalizuoti studentų ir mokytojų pedagoginio bendradarbiavimo aspektus.

Tyrimas apėmė Panevėžio miesto mokyklų 82 mokytojus ir 115 kolegijos studentų. Taikyta anketinė apklausa. Klausimai buvo sudėlioti į blokus. Buvo tirta, kaip studentams sekasi bendrauti su mokyklos pedagogais. Klausama studentų bei mokytojų, ar studentas siūlo pagalbą vedant užklasinius renginius. 44,3 proc. mokytojų sutinka ir 47 proc. visiškai sutinka, kad studentai jiems padeda. 59,1 proc. studentų sutinka ir 33,9 proc. studentų visiškai sutinka, kad jie padeda mokytojams organizuojant užklasinius renginius. Lyginant studentų ir mokytojų nuomones šiuo klausimu, paaiškėjo, kad 57 proc. respondentų įsitikinimai sutampa. Be to išryškėjo ir statistiškai reikšmingi skirtumai, tiriant šį teiginį: $C=0,37$, $p=0,03$; $p=0,37$, $p<0,001$; $\chi^2=18,52$, $p=0,03$ (1, 2 lentelė, 1 pav.)

1 lentelė

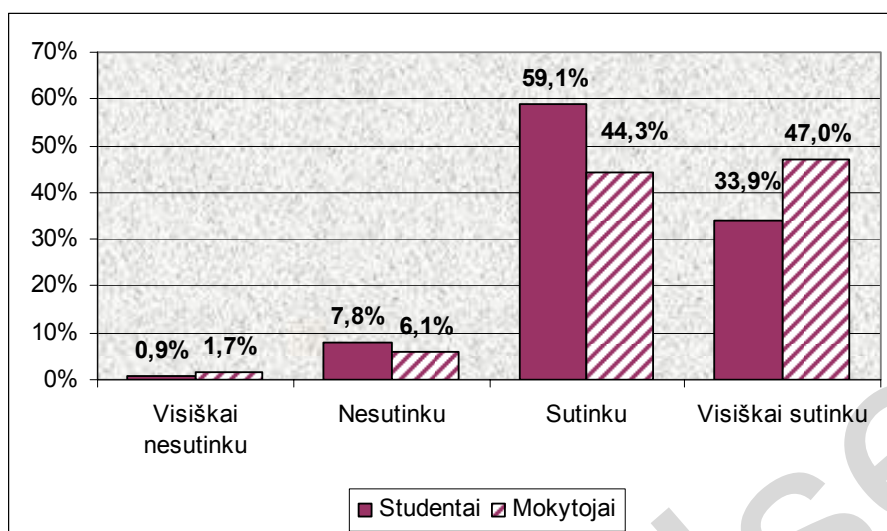
Studentų ir mokytojų nuomonių apie studento bendravimą su mokytojais palyginimas

Teiginys	Sutapimų skaičius	Sutapimų skaičius (%)	Kontingencijos koeficientas C	Reikšmingumo lygmuo p	Spearman'o koreliacijos koeficientas p	Reikšmingumo lygmuo p
1. Siūlo pagalbą vedant užklasinius renginius	65	57%	0,37	0,03	0,37	<0,001
2. Klausia patarimų kaip organizuoti ugdomąjį procesą	58	50%	0,37	0,001	0,76	0,04
3. Mielai padeda gaminti vaizdines priemones	61	53%	0,52	<0,001	0,42	<0,001
4. Domisi sukaupta metodine medžiaga	59	51%	0,35	<0,05	0,18	<0,05
5. Talkina sprendžiant klasėje kylančius konfliktus	64	56%	0,51	<0,001	0,29	0,001
6. Greitai ir lengvai užmezga pokalbį su mokyklos pedagogais	58	50%	0,447	0,001	0,456	<0,001

2 lentelė

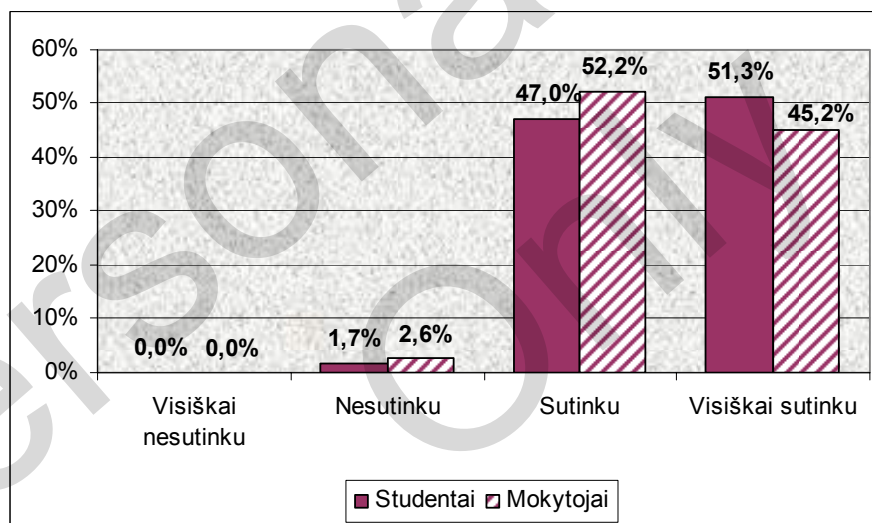
χ^2 (chi kvadrato kriterijus). Studento bendravimas su mokytojais

Teiginys	χ^2 (chi kvadrato) reikšmė	Reikšmingumo lygmuo
1. Siūlo pagalbą vedant užklasinius renginius	18,52	0,03
2. Klausia patarimų kaip organizuoti ugdomąjį procesą	18,55	0,001
3. Mielai padeda gaminti vaizdines priemones	43,12	<0,001
4. Domisi sukaupta metodine medžiaga	16,32	<0,05
5. Talkina sprendžiant klasėje kylančius konfliktus	39,59	<0,001
6. Greitai ir lengvai užmezga pokalbį su mokyklos pedagogais	28,69	0,001

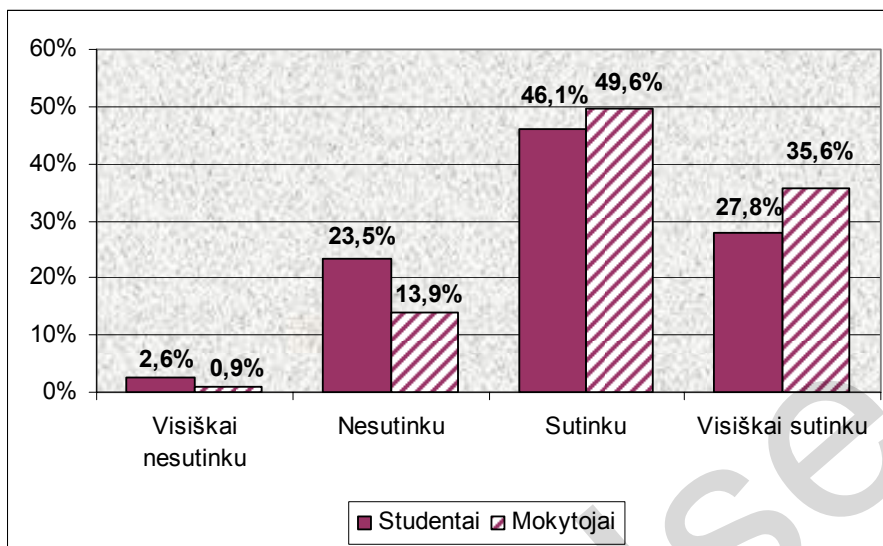
1 pav. Teiginio „Siūlo pagalbą vedant užklasinis renginius“ vertinimas

52,2 proc. mokytojų sutinka ir 45,2 proc. mokytojų visiškai sutinka, jog studentai prašo patarti, kaip organizuoti ugdomąjį procesą. Su teiginiu sutinka 47 proc. studentų ir visiškai sutinka 51,3 proc. studentų. Į klausimą, ar studentai klausia patarimo, kaip organizuoti ugdomąjį procesą vienodai atsakė 50 proc. studentų ir mokytojų. Tiriant statistiškai reikšmingus skirtumus, gavome tokius rezultatus: $C=0,37$, $p=0,001$; $p=0,04$; $\chi^2=18,55$, $p=0,001$ (žr. 1, 2 lentelė, 2 pav.).

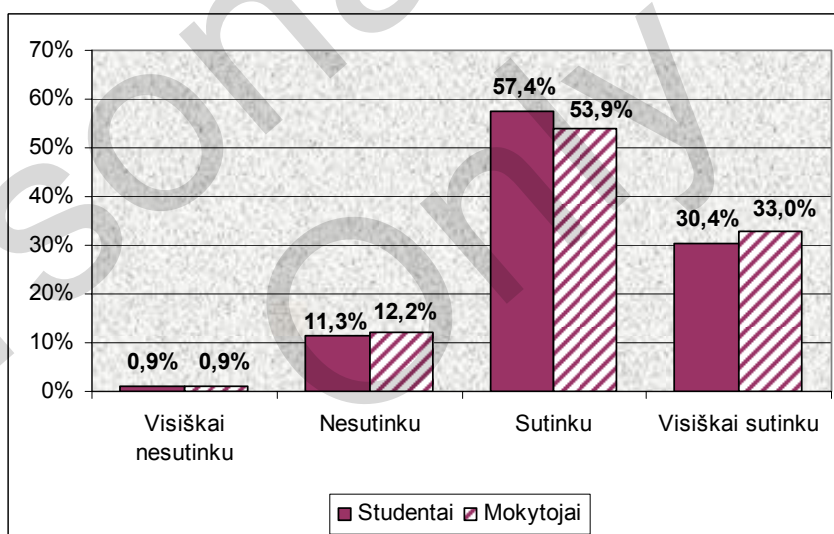
2 pav. Teiginio „Klausia patarimų kaip organizuoti ugdomąjį procesą“ vertinimas

Su teiginiu, jog studentas mielai padeda gaminti vaizdines priemones sutinka 49,6 proc. mokytojų ir visiškai sutinka 35,6 proc. mokytojų. 46,1 proc. studentų sutinka su teiginiu ir 27,8 proc. studentų visiškai sutinka su šiuo teiginiu. Analizuojant tokius pačius studentų ir mokytojų atsakymus į teiginį, kuris buvo 53 proc., paaiškėjo, kad egzistuoja statistiškai reikšmingi skirtumai: $C=0,52$, $p<0,001$; $p=0,42$, $p<0,001$; $\chi^2=43,12$, $p<0,001$ (žr. 1, 2 lentelė, 3 pav.).

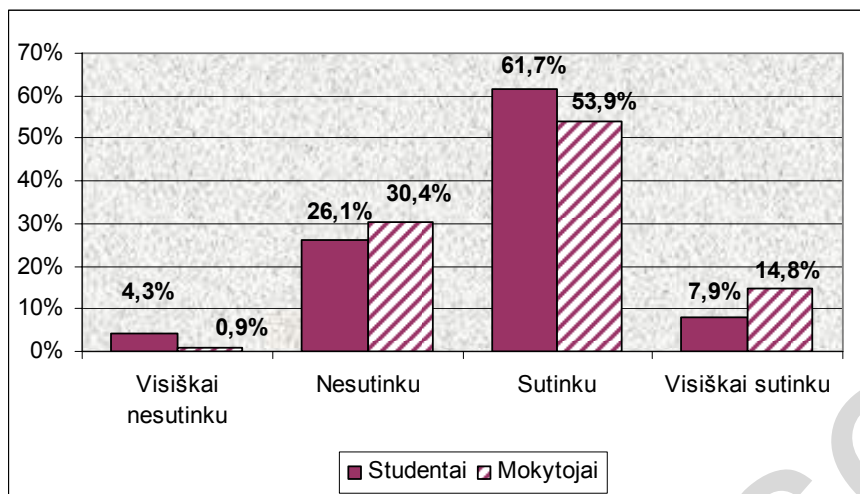
3 pav. Teiginio „Mielai padeda gaminti vaizdines priemones“ vertinimas

53,9 proc. sutinka ir 33 proc. mokytojų visiškai sutinka, kad studentai domisi sukaupta metodine medžiaga. Tačiau su šiuo teiginiu nesutinka 12,2 proc. mokytojų ir 11,3 proc. studentų. 57,4 proc. studentų sutinka ir 30,4 proc. visiškai sutinka, kad jie domisi mokytojų sukaupta metodine medžiaga. Analizuojant ir lyginant mokytojų ir studentų nuomones šiuo klausimu, paaiškėjo, kad 51 proc. respondentų nuomonės sutapo. Taip pat nustatyti ir statistiškai reikšmingi skirtumai: $C=0,35$, $p<0,05$; $p=0,18$. $p<0,05$, $\chi^2=16,32$, $p<0,05$ (žr. 1, 2 lentelė, 4 pav.).

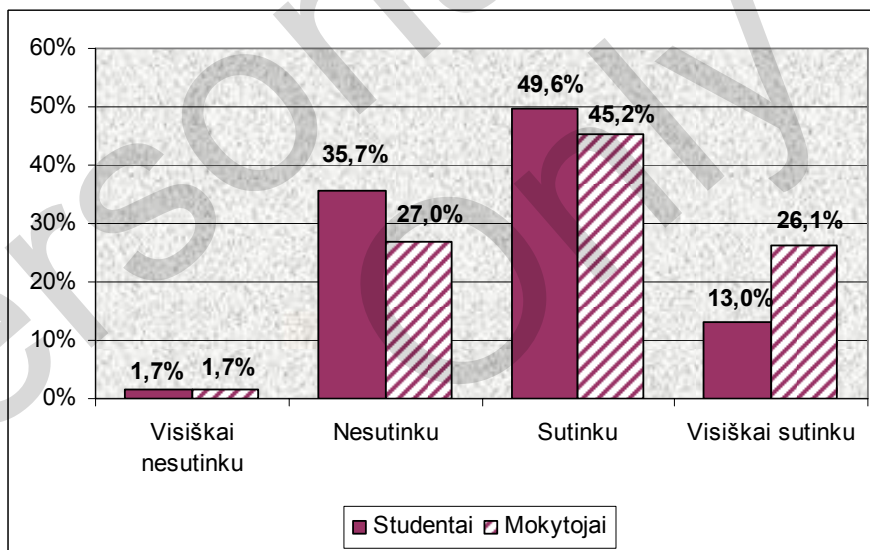
4 pav. Teiginio „Domisi sukaupta metodine medžiaga“ vertinimas

Toliau buvo aiškintasi, ar studentai talkina sprendžiant klasėje kylančius konfliktus. 53,9 proc. mokytojų sutinka ir 14,8 proc. mokytojų visiškai sutinka su teiginiu. Taip pat 61,7 proc. studentų sutinka ir 7,9 proc. visiškai sutinka su teiginiu. 56 proc. studentų ir mokytojų nuomonės, kad studentai klasėje talkina mokytojui sprendžiant konfliktus, sutampa. Nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai: $C=0,51$, $p<0,001$; $p=0,29$, $p=0,001$, $\chi^2=39,59$, $p<0,001$ (žr. 1, 2 lentelė, 5 pav.)

5 pav. Teiginio „Talkina sprendžiant klasėje kylančius konfliktus“ vertinimas

Apklausus mokytojus ir studentus, ar studentas greitai ir lengvai užmezga pokalbį su mokyklos pedagogais, buvo gauti tokie rezultatai: 27 proc. mokytojų ir 35,7 proc. studentų nesutinka su teiginiu, kad greitai ir lengvai užmezga pokalbį su mokyklos pedagogais. 45,2 proc mokytojų sutinka ir 26,1 proc. mokytojų visiškai sutinka, kad studentai greitai ir lengvai užmezga pokalbį su mokyklos pedagogais. 49,6 proc. studentų sutinka ir 13 proc. studentų visiškai sutinka, kad jiems nesunku užmegzti pokalbį su kitais mokyklos mokytojais. Palyginus studentų ir mokytojų apklausos rezultatus, paaiškėjo, kad 50 proc. respondentų atsakymai sutampa, jog studentai greitai ir lengvai užmezga pokalbį su mokyklos pedagogais. Tai įrodė ir statistiškai reikšmingi skirtumai: $C=0,45$, $p<0,001$; $p=0,46$, $p<0,001$, $\chi^2=28,69$, $p=0,001$ (žr. 1, 2 lentelė, 6 pav.)

6 pav. Teiginio „Greitai ir lengvai užmezga pokalbį su mokyklos pedagogais“ vertinimas

Išanalizavus studentų bendravimą su mokytojais kaip partneriais pedagoginio bendravimo sistemoje galima konstatuoti, jog studentams neblogai sekasi bendrauti su mokyklos pedagogais. Tai reiškia, kad jie yra pasiruošę būti mokytojo partneriais, dirbti pedagogų bendruomenėje. Mokytojo darbe daug kur prireikia komandinio darbo, o komandos darbo sėkmė priklauso nuo jos narių mokėjimo bei gebėjimo tarpusavyje bendrauti.

Išvados

1. Klasių, kuriose studentai atliko pedagoginę praktiką, mokytojai gerai vertina studentų gebėjimą bendrauti. Egzistuoja stiprūs koreliaciniai ryšiai tarp prašymo patarimų organizuojant ugdomąjį procesą ($p=0,76$; $p=0,04$) ir greitai ir lengvai užmezga pokalbį su mokyklos mokytojais ($p=0,456$; $p<0,001$). Studentai yra kūrybingi, priima originalius sprendimus bendraudami su mokytojais. Dėsninga

- tai, kad kartais pritrūksta tolerancijos, patirties, mokėjimo pasinaudoti sąveikinio mokymo strategija.
2. Ir mokytojai, ir patys studentai mano, kad pedagoginės praktikos metu labiausiai atsiskleidė studento komunikaciniai gebėjimai.
 3. Bendravimo sėkmė priklauso nuo studentų asmenybės brandumo lygmens. Atliekant pedagoginę praktiką, studento asmenybės brandumo amplitudė plečiasi, joje atsiranda mokėjimas būti lanksčiam bendraujant su mokytojais kaip savo pedagoginio bendravimo partneriais.
 4. Tyrimai parodė, kad bendravimo pagrindą sudaro ne tik bendravimo žinios, bet ir efektyvus naudojimas bendravimo gebėjimais. Mokytojų nuomone, studentai pasižymi geranoriškumu, supratingumu, jautrumu kitam, sąmoningu nusiteikimu kurti gerus tarpusavio santykius. Tai ir yra kertiniai akmenys, be kurių nebūna gero bendravimo.
 5. Konstatuota, kad pedagoginio bendravimo sistemos funkcionavimas yra tolerantiškumo, partnerystės, geranoriškumo, saviraiškos, pasitikėjimo vienas kitu sėkmės sąlyga.

Rekomendacijos

- Organizuoti studentams įvairias bendravimo įgūdžių formavimo pratybas, taikant grupinio mokymo metodus.
- Praktikumų metu mokyti studentus konstruktyvaus bendravimo, sudarant galimybę pažinti mokymosi bendraujant efektyvumą.
- Pedagoginės praktikos metu skatinti studentų pasitikėjimą pačiais savimi.

Literatūra

1. Aramavičiūtė V., 1998, *Ugdymo samprata*. Vilnius: VU leidykla.
2. Aramavičiūtė V., 2005, *Auklėjimas ir dvasinė asmenybės branda*. Vilnius: Gimtasis žodis.
3. Augienė D., 1994, *Pedagoginės sąveikos struktūriniai komponentai*.// Dora. Šeima. Mokykla. Šiauliai: ŠU leidykla.
4. Baršauskaitė V., Janulevičiūtė B., 1999, *Žmogiškieji santykiai*. Kaunas: Technologija.
5. Bitinas B., 2004, *Hodegetika. Auklėjimo teorija ir technologija*. Vilnius: Kronta.
6. Brown G.I., 1981, *Systems, process, and Assorted Contructs*, Santa Barbara.
7. Dobranskienė R., 1995, *Būsimojo pedagogo rengimas mokytojo vaidmenims*// Švietimo reforma ir mokytojų rengimas I d. Vilnius.
8. Fontana D., 1995, *Psychology for teacher*. – Houndmills: Macmillan Press.
9. Jakavičius V., 1998, *Ugdymo proceso konceptualios problemos* // Edukologijos idėjos Lietuvos švietimo sistemos modernizavimui. – Kaunas.
10. Jensen E., 1999, *Tobulas mokymas*. Vilnius: Abovo.
11. Jovaiša L., 2003, *Hodegetika: Auklėjimo mokslas*. Vilnius: Agora.
12. Jovaiša L., 2001, *Edukologijos pradmenys*. Šiauliai: ŠU leidykla.
13. Кан – калик В., 1987, *Учителю о педагогическом общении*. Москва: Просвещение.
14. Kontautienė R., 2006, *Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje*. Klaipėda, 2006.
15. Lepeškienė V., Butkienė O.G. ir kiti., 2001, *Mokykla ant žmogiškumo pamatų*. – Vilnius: VPU.
16. Мудрик А., 1984, *Общение как фактор воспитания школьников*. Москва: Просвещение.
17. Pat P. *Communicating with children and adults*. – London, Sydney, Auckland, 1997
18. Žemaitis V., 1992, *Bendravimo prasmė*. Vilnius: Ethos.

STUDENTS - THE PARTNERS OF TEACHERS IN THE SYSTEM OF PEGAGOGICAL COMMUNICATION

Pedagogical communication is understood as a system of social pedagogical interaction, in which teachers, students, schoolchildren and parents take part. This system is very important as it promotes innovative ideas of humanistic education where teachers, students and schoolchildren create a constructive educational interaction.

It is essential nowadays to educate future teachers who are able to develop harmonious, humane partnership based relations with teachers, atmosphere based on mutual reliability. So even during the course of studies it is necessary to develop communication of future teachers. During teaching practice it is possible to observe the lack of communication of students, the peculiarities, level and skills. Possibilities of their communicative development become essential when school becomes the basic constant initiator and promoter of development and innovations. Nowadays the main factor of educational system is a teacher. During teaching practice students learn to communicate with tutors as communication is important. Communication can be expressed in several aspects at the same time: as a mechanism of conveying information and as a complicated interaction among people like mutual cognition and understanding and as a background for moral communication between people. It was defined that communication at school age becomes one of the basic pedagogical-psychological problems. To solve this problem we need communicative teachers.

On the basis of the research carried out, the article analyses students' attitude towards communication with teachers, the content of it and the possibilities to become teacher's partner. The article aims to reveal evaluation of this communication by students themselves.

Key words: pedagogical communication, interaction of communication, student's socialization.